

Vincent

Mijn huis is botergeel en heeft luiken in hardgroen.
Het staat op een plein met platanen, acacia's en oleanders.
Het huis glanst in de zon en daarboven is een blauwe hemel.
Daar kan ik leven, ademen, nadenken en schilderen.
De muren zijn wit gekalkt. Er ligt een vloer van rode plavuizen.
Beneden zijn twee ateliers, en in een ervan is ook een keuken.
Boven is, aan de ene zijde, mijn slaapkamer, eenvoudig ingericht met
vurenhouten meubels, een bed, een tafel en twee rieten stoelen, aan de muur
heb ik portretstudies gehangen.
De logeerkamer is deftig en elegant ingericht met meubelen van notenhout, een
bed, een toilettafel en een ladenkast. Op het bed ligt een blauw dek.
Dit kleine kamertje wil ik vol hangen met zes grote doeken van boeketten
zonnebloemen.
Als je het raam opendoet, kijk je uit over een park waar je de zon kan zien
opkomen.

Buiten waait een harde wind. Ik moet mijn schildersezels stevig vastzetten.
Het doek trilt in de wind, waardoor ik het penseel niet meester ben.
Toch is het resultaat verbluffend. Ondanks de wind, de zon en de
nieuwsgierigheid van de mensen, werk ik zo goed en zo kwaad als het gaat en
lukt het me het meest wezenlijke op het doek te zetten.

SCHILDERIJ 1: BRUG (samen)

Vincent

Jij geeft me geld en ik geef je er schilderijen voor terug.
Ik ben van jou afhankelijk. Daar kunnen we niets aan veranderen. Jij bent
veroordeeld tot de handel en ik ben voortdurend bezig met schilderen. Toch
hoop ik dat je over enige tijd zult beseffen dat wij al dit kunstzinnigs samen
hebben verricht.
Mijn ogen zijn vermoeid, mijn hoofd is leeg. Ik ben niet ziek, maar ik moet goed
eten en een tijdje rust houden, anders stort ik in.

Theo

Met pijn in het hart verneem ik dat je het niet goed maakt. Je zult wel te veel
gewerkt hebben en vergeten zijn je lichaam te verzorgen.
Wat me somber stemt is dat je geld te kort komt, omdat je je geld aan anderen
geeft. Ik zou willen dat je het voor jezelf hield.

Van je vriend, de kunstenaar Gauguin, heb ik een heel groot schilderij verkocht
voor 500 francs. Ik zal je het geld sturen, zodat je het aan hem kunt geven.

Vincent

De behoefte aan schilderen sloopt me geestelijk en lichamelijk.
Dat de schilderijen niet verkopen, daar kan ik niets aan doen. Gauguin en ik
gebruiken goedkope verf, spannen zelf de doeken op en prepareren ze.
Ik geloof dat er een dag zal komen dat we zullen verkopen. Nu niet. Nu verdien
jij het geld en ik geef het uit. Dat doet me pijn.

Theo

Die kwestie van het geld en van de verkoop van de schilderijen bestaat voor mij niet.

Het geld dat je me schuldig bent, hoef je me niet terug te betalen. Wat ik je toewens, is dat je je geen zorgen maakt. Van mijn verdiensten kunnen we leven. Als we niet te veel uitgeven, het kalm aan doen en zuinig zijn, kunnen we het wel enige tijd uithouden.

SCHILDERIJ 2: OOGST (samen)

Theo

Als je geen geld hebt, geen stuk brood om van te leven, ziek bent, waarschuw me dan asjeblieft.

Vincent

Gauguin en ik werken aan één stuk door tot we uitgeput zijn. Dan gaan we naar het café en daarna vroeg naar bed. Zo is ons bestaan.

Ik heb twee grappige studies gemaakt op dun doek met hoge impasto's. Het ene stelt mijn stoel voor, bij daglicht, op de zitting een pijp en pijptabak. Op het andere schilderij staat de stoel van Gauguin bij nacht. Op de zitting een kandelaar en twee boeken.

Het is nu winter, de zon breekt af en toe door de wolken. Ik werk binnenshuis en schilder uit het hoofd. Aan kou heb ik een hekel, maar de zomerse hitte hindert me niet.

Gauguin is teleurgesteld in mij. Het gele huis bevalt hem niet, noch de stad. Zowel hij als ik hebben ernstige moeilijkheden. We hebben geladen gesprekken en discussies over kunst.

BEWEGING 1 EN 2 OOR, BEZOEK THEO

Vincent

Ik blijf nog enkele dagen in het gasthuis. Als mijn hoofd tot rust gekomen is, keer ik terug naar huis.

Ik vraag je om je niet ongerust te maken, want dat kan ik er niet bij hebben. Dat je die treinreis hebt gemaakt, dat was niet nodig geweest.

Het gaat me lichamelijk goed. Het was een kunstenaarsverdwazing. Ik heb mijn slagader geraakt en hoge koorts gekregen. Maar mijn eetlust heb ik terug, de spijsvertering gaat goed, het bloed is beter en mijn hoofd komt tot rust.

Vergeet dus mijn ziekte en je reis. Dat alles is voorbij.

BEWEGING 3: GEKTE

Theo

Hoe voel je je, zeg het me toch. Ik heb geen brief van je ontvangen. Ik wacht en wacht in onzekerheid. Vertel het me toch, zodat ik je kan helpen, zoals je mij geholpen hebt.

Jo en ik zijn zo gelukkig, terwijl het met jou zo slecht gaat. Dat spijt ons zeer. Wij hebben als broers van jongs af een sterke band gehad en Jo had zich

voorgesteld dat jij voor haar ook een broer zou zijn.
We hopen dat je over enige tijd weer in gezondheid kunt schilderen.
In ons appartement hangen jouw schilderijen aan de muur. Ze zijn zo vrolijk en hebben iets echt natuurlijks.
Ik wil je opzoeken, maar het is zo ver, het ontbreekt me aan tijd en ik vraag me af of mijn bezoek van enig nut zou zijn.

BEWEGING 4: GEVANGENIS

Vincent

In je goede brief bespeur ik zoveel bezorgdheid over mij, dat ik niet langer kan zwijgen.

Ik ben bij mijn volle verstand, als de broer die je kent. Ik moet je vertellen wat er is gebeurd. Een aantal mensen heeft een verzoekschrift overhandigd aan de burgemeester, waarin staat dat ik niet in vrijheid mag leven.

De burgemeester heeft de commissaris van politie ingeschakeld, die me vervolgens gevangen heeft laten nemen. Nu zit ik achter slot en grendel opgesloten, zonder dat mijn schuld bewezen is.

Als ik mijn verontwaardiging zou uiten, zullen de mensen me voor een gek houden. Dus houd ik me in, hoop en heb geduld. Dat de mensen zich tegen mij keren, was een klap in mijn gezicht. Ik ben ziek, het is laf van hen!

BEWEGING 5: THEO EN VINCENT LOPEN

Vincent

Ik heb niets om me af te leiden, het roken is me verboden. Ik denk dag en nacht aan jullie, aan de familie en vrienden. Er zijn zoveel problemen voor mezelf en voor jullie. Ik verhuil niet dat ik liever dood zou zijn.

Ik mis het schilderen zozeer. Ik wil binnenkort in de boomgaarden werken. Kun je me tubes verf opsturen?

SCHILDERIJ 3: BOOMGAARD (samen)

Vincent

Aan het einde van de maand wil ik naar het krankzinnigengesticht.

Ik kan niet meer leven zoals voorheen, geïsoleerd in het atelier, dan naar een café of restaurant, met alle kritiek van de mensen om me heen. En samenleven met een andere kunstenaar is heel moeilijk en een grote verantwoordelijkheid.

De meubels heb ik ingepakt en laten opslaan, de schilderijen heb ik opgerold en aan je opgestuurd.

Met zoveel liefde heb je me dit alles geschonken. Alleen jij hebt me al die jaren ondersteund. Dat stemt me droevig.

Theo

Ik heb jou geld gegeven, maar jij hebt me ook veel gegeven, je schilderijen, je broederschap. Geld is niet belangrijk, maar broederschap.

Je brief verraadt mij geen geesteszwakte, toch wil jij in een inrichting gaan, dat stemt me verdrietig.

Ons appartement is heel gezellig ingericht, dankzij de ideeën van Jo. Voor ons

huwelijk vreesde ik teleurstelling. Maar nu voel ik me echt gelukkig.

SCHILDERIJ 4: ZAAIER (Theo alleen)

Vincent

Als ik jouw vriendschap niet had, zouden de mensen mij tot zelfmoord brengen. In het boek van de beroemde Engelse schrijver staat dat een dagelijks glas wijn, een stuk brood met kaas en een pijp tabak de gedachten aan zelfmoord vanzelf doen verdwijnen.

Ik sla een andere weg in, ik ga naar Afrika. Ik geef me op voor het vreemdelingenlegioen, voor vijf jaar. Nee, daarmee red ik het niet. Maar om levenslang 100 francs per maand aan de inrichting te betalen, dan vind ik ook zonde.

Theo

Waarom wil jij naar Afrika? Heb je spontaan zin gekregen in dat beroep? Nee, je bent bang dat je levenslang niet meer zult schilderen, dat ik je moet verzorgen en onderhouden. Je hebt een buitensporige angst dat je mij niet terug kunt betalen. Die hoofdbrekens zijn niet nodig. Ik heb vorig jaar goed verdiend, dus ik kan je betalen net als vroeger. Je bent ziek in je hoofd door geldtekort en een zwaar leven.

Vincent

Vroeger voelde ik angst en afschuw voor waanzinnigen. Maar nu ik hier ben is die angst al sterk afgenomen. Er is hier voortdurend geschreeuw en gekrijs als van beesten in een dierentuin, maar ondanks dat kennen de mensen elkaar heel goed. En als ze een aanval krijgen, helpen ze elkaar. Als ik buiten in de tuin werk, komen ze allemaal kijken. Ze stellen zich bescheiden en beleefd op. Dat is heel wat beter dan de burgers van de stad. Het zou goed kunnen dat ik hier lang blijf. Ik voel me hier zo rustig en ik kom eindelijk aan schilderen toe.

Theo

Ik hoop dat je verblijf in de inrichting je krachten zal doen wederkeren. Het doet me denken aan iets dat ik gezien heb in Parijs. Een weg voerde de heuvel op. Er was een rijtuig met vierspan dat omhoog moest. Maar halverwege raakten de paarden uitgeput en het span moest omkeren. Onder aan de straat gekomen keerde de koetsier weer om. Hij sloeg de paarden met zijn zweep en ze kwamen zonder problemen boven aan de straat. Zo is het ook met jou.

Vincent

Deze dagen heb ik twee kisten met doeken aan je verstuurd. Er zit een massa knoeiwerk tussen, maar ik heb ze je gestuurd opdat je kunt kiezen. Gooi maar weg wat er niet mee door kan gaan.

Theo

Ik heb je zending ontvangen en alles is onbeschadigd aangekomen. (schilderijen)

Ze zijn niet mooi en fijn, maar zo treffend en dicht bij de werkelijkheid.

SCHILDERIJ 5: STERRENNACHT (Vincent alleen)

Theo

Ik hoop dat je verblijf in de inrichting van korte duur zal zijn. Met al die gekken om je heen, lijkt het me geen pretje. Vertel me hoe het daar is. Wordt je goed behandeld? Is het eten voldoende, hoe is het contact onderling? Wat zie je van de streek?

Vincent

Het is hier heus goed. Ik heb een klein kamertje. Door de tralies zie ik een ommuurd korenveld waar 's morgens de zon opkomt. In de inrichting zijn wel dertig kamers leeg, dus ik heb een extra kamer om te schilderen. Het eten is maar zozo. Het ruikt een beetje muf, zoals die restaurants in Parijs, de kakkerlakkenrestaurants.

Theo

Als ik zo naar je schilderijen kijk, dan vraag ik me af wat er in je hoofd omgaat. Je schilderijen hebben een zeldzame kleurenkracht. Je gedachten over de natuur en het leven heb je op het doek gezet.

Je bent daarbij tot diepten, verten en hoogten gegaan waar duizelingen onontkoombaar zijn. Als je je waagt in die mysterieuze contreien, kun je in de war raken. Ga niet te ver. Ik stel je voor concreet te schilderen.

BEWEGING 6: VINCENT OP DE GROND

Theo

Ik heb je een brief opgestuurd met 10 francs erin. Heb je die soms niet ontvangen. Je schrijft altijd snel terug. Nu heb ik lang niets van je gehoord en dat maakt me ongerust.

Ik was niet in staat je te schrijven. Ik kon mijn gedachten niet op papier zetten, dat spijt me.

Het is buiten heet. Ik ben zo moe en zwak. Ik zie eruit als een lijk en ik hoest me kapot. Maar ik ben naar de dokter geweest en die heeft me een hoestdrank gegeven en nu gaat het beter. Jo ziet er goed uit, maar ook zij is zwak.

Ik heb je schilderij op de schoorsteen gehangen, een van de zonnebloemen. Het ziet eruit als een stuk stof, geborduurd met goud. Het is prachtig.

BEWEGING 7: THEO OP STOEL

Theo

Wij zijn meer dan broers. Houd asjeblijft vol, want zonder jou kan ik niet.

Vincent

Ik was buiten aan het schilderen op het veld, op een winderige dag. Ik raakte helemaal in de war. Ik verwacht dat de aanvallen zullen terugkomen. Het is vreselijk. Ik heb al vier dagen niet kunnen eten vanwege een opgezette keel. Ze zeggen dat ik vuil van de vloer heb gegeten, maar ik kan het me niet herinneren. Ik kan het niet meer volhouden en de hoop op beterschap... die heb ik opgegeven.

Theo

De tekening die je hebt gemaakt van het uitzicht uit je raam, het korenveld, vind ik erg mooi. Zo'n uitzicht heb je in Parijs niet en ik hunker daar soms naar. In de omgeving van Parijs zie je nooit boeren. Wanneer het koren wordt geoogst of de aardappelen gerooid, dat weet ik niet eens. In Parijs ontmoet je weliswaar interessante mensen, maar soms heb je daar genoeg van. Ik zou weg willen gaan, maar dat kan niet en daarom ben ik blij dat er in ons appartement zo'n schilderij van jou aan de muur hangt. Dat doet me goed.

SCHILDERIJ 6: KORENVELD MET MAAIER (Vincent alleen)**Vincent**

In die maaier zie ik het beeld van de dood. Het gemaaide koren staat voor de stervende mensheid. Maar er schuilt niets droevigs in. De zon dompelt alles onder in een fijn gouden licht.

Het is al heel lang prachtig weer en ik zit al twee maanden binnen. Ik weet niet waarom. Ik durf niet naar buiten te gaan. In de lege velden word ik bevangen door een gevoel van eenzaamheid.

Theo

Op mijn werk zie ik talloze schilderijen en daar heb ik soms genoeg van. Schilderijen naar de natuur hebben mijn voorliefde, die vind ik aantrekkelijk.

Vincent

Dat jij genoeg hebt van schilderijen is het bewijs dat je te veel zakelijke beslommeringen hebt. Richt je niet alleen op schilderijen, maar leef met een open blik, anders stort je in.

Theo

Van schilderijen naar een abstract idee of in een zelfde stijl houd ik niet. Wellicht antwoord je dat schilders eerst een ingewikkelde gedachtegang moeten hebben alvorens te schilderen, maar ik zeg je dat kunstenaars zich ook af en toe moeten laten inspireren door de natuur, zoals jij dat doet. Dat soort schilderijen kan ik bevatten en aanvoelen.

Vincent

Ik schilder gestaag naar de natuur, zonder erover te denken. Het is net als bij een schoenmaker. Denkt hij? Nee, hij maakt schoenen. Door het elke dag te doen, schoenmaken of schilderen, krijg je het in de vingers. Het werk wordt daarvan beter en completer. Dat gaat langzaam, maar overijverig zijn helpt niet.

Theo

Dat je jezelf ziet als een schoenmaker, daarin geef ik je gelijk. Jouw doeken houden het naast die van beroemde meesters. In deze periode kan iedereen doen wat hij wil en is niet meer gedwongen om te werken volgens de regels van een bepaalde stijl. Je mag naar de natuur werken en bent niet verplicht om het zus of zo te doen. Iedereen is vrij om kleuren en lijnen te kiezen en zijn diepste gevoelens in het doek te laten weerspiegelen.

SCHILDERIJ 7: CYPRESSEN ONDER STERRENHEMEL (samen)

Theo

Jo is bevallen van een mooie jongen, die veel schreeuwt, maar er gezond uitziet. Ze heeft veel pijn gehad, want het vruchtwater brak te vroeg. Gelukkig hebben we een voortreffelijke dokter met een uitzonderlijk geduld die niet meteen naar de verlostang grijpt.

Hij heeft blauwe ogen en bolle wangen zoals de baby die jij hebt geschilderd.

SCHILDERIJ 8: PIETA (samen)**Theo**

Als je op bezoek komt, kun je met hem spelen, dat zou je goed doen.

Vincent

Je hebt me meerdere brieven gestuurd die ik probeerde te lezen, maar ik kan het niet, mijn hoofd is zo zwaar, zij het zonder pijn, maar ik ben versuft. De omgeving drukt zwaar op me. Ik heb een jaar geduld gehad. Ik moet weg. Ik verveel me hier en ik heb verdriet. Ik verlang ernaar om jou, Jo, de baby en vrienden te zien. Dat zal me opluchten. Ik kom zeker naar Parijs. Daar is het beter voor mij.

Theo

Maar reis niet alleen, laat je door iemand die je kent begeleiden. Zo'n reis is vermoeiend en onderweg zie je bekende plekken waarvan je in de war kunt raken.

Vincent

Je zegt dat ik me door iemand moet laten begeleiden? Daar maak ik bezwaar tegen. Ik ben toch zeker geen gevaarlijk beest? Als de trein op een station arriveert en ik zou een aanval hebben, dan komt iemand me wel helpen, dat zal ik niet tegenwerken.

Ik kom om ongeveer 5 uur aan.

BEWEGING 8: PARIJS 1 (samen)**Vincent**

Wat een lawaai in Parijs! Hier in Auvers, ten noordwesten van Parijs, is het mooi. Er zijn oude huizen met strodaken, dat zie je nergens anders.

Ik heb een dokter ontmoet, dokter Gachet en ik heb een portret van hem geschilderd.

Ik heb het gevoel dat ik hem in de toekomst vaak zal bezoeken en daar niet slecht zal schilderen. Hij heeft me uitgenodigd om elke zondag of maandag te komen eten.

Ik voel dat hij ons begrijpt. Hij is geen profiteur, maar een verstandig man met liefde voor de kunst. Daarom kan ik met hem samenwerken.

Gisteren en eergisteren heb ik een langwerpige doek geschilderd, staand formaat, in roze. Een in staand formaat, in roze, het portret van de dochter van de dokter. En het andere, een liggend formaat, van een korenveld in geel groen. Ze zijn complementair, doen elkaar beter uitkomen, een verband dat de mensen nog niet hebben opgemerkt.

Theo

Onze baby is ernstig ziek geweest, we maakten ons vreselijke zorgen. Ook de dokter was ongerust, maar hij zei dat de baby niet zou sterven, gelukkig maar. Hij huilde en jammerde aan een stuk door. Ik voelde me zo machteloos.

Ik heb bewondering voor Jo. Ze is een echte moeder. Het leven is zo zwaar voor haar. We vragen ons van alles af. Verhuizen naar de eerste etage? Moeten we naar jou gaan? Of terug naar Holland?

Ik werk de hele dag en toch heeft zij nog geldzorgen. Ik verdien niets extra's en ben slecht bij kas. Mijn bazen zijn schrapers. Ze behandelen me alsof ik een beginneling ben. Als ik ze zeg waarop het staat en mij eisen stel, die ze niet inwilligen, zou ik een eigen handel moeten vestigen. Ik geloof dat ik dat doe!

Kom asjeblieft bij mij op bezoek.

BEWEGING 9: PARIJS 2 (samen)

Vincent

De wervelwind die jullie treft, treft ook mij. Mijn God, wat moet ik doen? Ik probeer goed gehumeurd te zijn, maar mijn leven is gelijk een boom die aan de wortel is aangetast.

Hier teruggekeerd (uit Parijs) heb ik geschilderd tot het penseel uit mijn hand viel.

Ik heb drie grote doeken geschilderd van korenvelden onder woeste lichten. Ik probeer er verdriet en eenzaamheid in uit te drukken. In rampspoed bewaren ze toch hun kalmte en dat hebben wij samen tot stand gebracht (samen gedaan).

SCHILDERIJ 9: KORENVELD MET KRAAIEN (Vincent alleen)

Theo, epiloog

Moeder, lieve mama,

Ik ben zo bedroefd, ik kan niet schrijven. Mijn gedachten uitstorten op papier helpt niet. Mag ik alstublieft bij u komen? Ik moet hier nog allerlei doen, maar ik zou zondagmorgen van hier kunnen gaan om 's avonds bij u te zijn.

Het is een smart in hoofd en hart, die mij leven lang niet weg zal gaan.

Vincent zei dat hij zou willen gaan en even later is hij gegaan.

Het leven woog hem zwaar, nu is iedereen vol lof over zijn talent.

Moeder, ik verlang zo om bij u te zijn.

Hij was van jongs af aan, mijn leven lang, zo mijn eigen broer.